

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด โดยจะกล่าวถึง
วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอนตามลำดับ ดังต่อไปนี้
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาเนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช
2524 ว่ามีเนื้อหาที่กล่าวถึงลักษณะความเป็นพลเมืองดีในลักษณะใด และมีจำนวนมากน้อย
เพียงใด

สำหรับขั้นตอนการดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอน ดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1

ศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย โดยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากวารสาร งานวิจัย เอกสาร
หนังสือและสิ่งพิมพ์ที่กล่าวถึงลักษณะความเป็นพลเมืองดี ได้แก่

- ก) คำสั่งสอนทางศาสนา
- ข) พระบรมราโชวาทในรัชกาลปัจจุบัน
- ค) นโยบาย คำขวัญ และเอกสารของรัฐบาล
- ง) คำปราศรัย ข้อเขียน ข้อคิดเห็นของบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่ง

เป็นที่ยอมรับของสังคม

จ) ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เอกสารของสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้อง
กับประเพณี วัฒนธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย

ฉ) งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

ช) ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีทางรัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์

ปรัชญาและจิตวิทยา

2. รวบรวมลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 เสนอ
ข้อที่ประชุมคณาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมและแก้ไข

3. สร้างเครื่องมือพิจารณาลักษณะความเป็นพลเมืองที่ เพื่อ เสนอต่อ
ผู้เชี่ยวชาญทางสังคมพิจารณาและให้ข้อคิดเห็น ดังปรากฏในภาคผนวก ค. หน้า 126

4. นำเครื่องมือพิจารณาลักษณะความเป็นพลเมืองที่ได้จากข้อ 3 เสนอ
ต่อผู้เชี่ยวชาญทางสังคมที่มีคุณสมบัติตามกำหนด จำนวน 31 คน พิจารณาให้ข้อคิดเห็น
และขอเสนอแนะต่อลักษณะความเป็นพลเมืองที่รวบรวมได้ รายละเอียดของเครื่องมือ
พิจารณาลักษณะความเป็นพลเมืองที่ และคุณสมบัติผู้เชี่ยวชาญทางสังคมปรากฏในภาคผนวก
ก. หน้า 90

5. นำผลที่ได้จากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทางสังคม มาสรุปภายใต้
คำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง ข้อสรุปที่ได้เป็นลักษณะความเป็นพลเมือง
ที่ที่ใช้เป็นตัวแปรในการศึกษารั้งนี้

ขั้นที่ 2 การวิเคราะห์

ทำการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2524 โดยดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ใช้หนังสือเรียนและคู่มือครูวิชาบังคับกลุ่มสังคมศึกษาเป็นแหล่งข้อมูล
ในการวิจัย โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างและคัดเลือกหนังสือเรียนและคู่มือครูที่ได้รับอนุญาตจาก
กระทรวงศึกษาธิการให้ใช้ในโรงเรียนได้ ประกอบด้วยหนังสือเรียน 6 เล่ม คู่มือครู
6 เล่ม รวม 12 เล่ม จากทุกๆวิชา. ดังนี้

ก) หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส.401 ม.4 ของนายอารง สุทธาศาสตร์
และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2524 จัดพิมพ์โดยองค์การการค้าของคุรุสภา

ข) หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส.402 ม.4 ของนายชำนาญ นิสารัตน์
ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2526 จัดพิมพ์โดยบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

ค) หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส.503 ม.5 ของนายฉัตรชัย พงศ์ประยูร
และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2525 จัดพิมพ์โดยองค์การการค้าของคุรุสภา

ง) หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส.504 ม.5 ของนายเอนก เขียวถาวร
และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2525 จัดพิมพ์โดยบริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

จ) หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส.605 ม.6 ของนายชาญวิทย์ เกษกรศิริ
และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2526 จัดพิมพ์โดยบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
จำกัด

ด) หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส.606 ม.6 ของนายวิทย์ วิศทเวทย์ และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2526 จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์

คู่มือครู

ก) คู่มือครูสังคมศึกษา ส.401 ม.4 ของนายอารง สุทธาศาสตร์ และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2524 จัดพิมพ์โดยองค์การการค้าของคุรุสภา

ข) คู่มือครูสังคมศึกษา ส.402 ม.4 ของนายชำนานู นิสารัตน์ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2524 จัดพิมพ์โดยบริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

ค) คู่มือครูสังคมศึกษา ส.503 ม.5 ของนายฉัตรชัย พงศ์ประยูร และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2525 จัดพิมพ์โดยองค์การการค้าของคุรุสภา

ง) คู่มือครูสังคมศึกษา ส.504 ม.5 ของนายเอนก เขียวถาวร และคณะ ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2526 จัดพิมพ์โดยบริษัทสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

จ) คู่มือแนวการสอนสังคมศึกษา ส.605 ม.6 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับพิมพ์วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2525 จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์พิทักษ์อักษร

ฉ) คู่มือแนวการสอนสังคมศึกษา ส.606 ม.6 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับพิมพ์วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2525 จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์พิทักษ์อักษร

2. ทิวแปรที่ใช้ศึกษา ไก่แก่ลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีสรุปได้จากการดำเนินงานในชั้นที่ 1 รวม 36 ลักษณะคือ

1) มีความรับผิดชอบ	2) ความซื่อสัตย์
3) รักษาระเบียบวินัย	4) มีสติสัมปชัญญะ
5) มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการประพฤติกผิด	6) มีความขยันหมั่นเพียร
7) ประหยัด	8) มีน้ำใจเป็นนักกีฬา
9) มีความกล้าหาญและออกทน	10) ใฝ่หาความรู้และความจริง
11) มีค่านิยมที่ถูกต้อง	12) ประกอบอาชีพที่สุจริต

13) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	14) กระตือรือร้นและมุ่งมั่น
15) ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์	16) วางแผนในการทำงาน
17) มีสุขภาพจิตดี	18) รักความสะอาด
19) พึ่งตนเอง	20) มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย
21) มีความสามัคคี	22) มีความเสียสละและเห็นแก่ส่วนรวม
23) มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	24) มีความเมตตาากรุณา
25) มีความกตัญญูกตเวที	26) เป็นสุภาพชน
27) มีความยุติธรรม	28) ความมีเหตุผล
29) ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและ
รู้จักปรับตัว	30) มีมนุษยสัมพันธ์
31) ก่อทำนและไม่ลงสิ่งเสียดสี	32) รู้จักใช้และสงวนรักษาสาธารณสมบัติ
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
33) เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี	
34) กระหนัก สนใจและมีส่วนร่วมในทางการเมือง	
35) มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์	
36) มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย	

3. เครื่องมือที่ใช้วิเคราะห์เป็นเครื่องมือที่คณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยบรรจुरายละเอียดเกี่ยวกับ บทที่ เรื่อง ลำดับลักษณะความเป็นพลเมืองทีในแต่ละบท หน้า ส่วนของหน้าที่ปรากฏลักษณะความเป็นพลเมืองที ประเภทเนื้อหาและพฤติกรรมที่พลเมืองทีพึงแสดงออกต่อตัวเอง ต่อผู้อื่นหรือต่อสิ่งแวดล้อม โดยปรากฏอยู่ในภาคผนวก ข. หน้า 104-125

4. วิธีวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ด้วยตัวเองจากแหล่งข้อมูลที่เป็นหนังสือเรียนและคู่มือครูที่ทำการสุ่มตัวอย่างและคัดเลือกได้ ทั้ง 12 เล่ม ตามลำดับดังนี้

ก) ศึกษาทำความเข้าใจลักษณะความเป็นพลเมืองทีทั้ง 36 ลักษณะ ประเภทเนื้อหาและลักษณะพฤติกรรมที่พลเมืองทีพึงแสดงออก ซึ่งเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้แม่นยำก่อนการวิเคราะห์

ข) ศึกษาจุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาอนุญาตให้เป็นหนังสือประกอบการเรียน แล้วทำการศึกษา แหล่งข้อมูลที่เป็นหนังสือเรียนอย่างพิถีพิถัน เพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียด ของเนื้อหาทุกๆ เล่ม รวมทั้งเนื้อหาเพิ่มเติมในคู่มือครู

ค) ศึกษาแหล่งข้อมูลเดิมอีกครั้งที่ 2 พิจารณาเน้นหนักในส่วนที่ปรากฏ เนื้อหาที่บ่งบอกลักษณะความเป็นพลเมืองดีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ทำเครื่องหมายและ กำหนดลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏกำกับไว้ ปฏิบัติเช่นเดียวกันโดยตลอดในแหล่ง ข้อมูลทุกๆ เล่ม

ง) พิจารณาเนื้อหาที่มีปรากฏในข้อ ค) กำหนดลักษณะพฤติกรรมที่พลเมืองดี พึงปฏิบัติตามเงื่อนไขของเนื้อหาและสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ทั้งไว้ว่าเป็นลักษณะพฤติกรรมใด โดยกำหนดให้ ก. หมายถึงลักษณะพฤติกรรมที่พลเมืองดีพึงแสดงออกต่อตนเอง ข. หมายถึงลักษณะพฤติกรรมที่พลเมืองดีพึงแสดงออกต่อผู้อื่น และ ค. หมายถึงลักษณะ พฤติกรรมที่พลเมืองดีพึงแสดงออกต่อสิ่งแวดล้อม

จ) พิจารณาประเภทของเนื้อหาของเนื้อหาที่ปรากฏลักษณะความเป็นพลเมือง ดีตามข้อ ค) โดยยึดเกณฑ์การแบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 ประเภทเป็นหลัก

ฉ) นำปัญหาในการวิเคราะห์เสนอต่อคณะผู้ทำการวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษา รวมทั้งตรวจสอบผลการวิเคราะห์เป็นระยะๆ

ช) นำปัญหาที่เกิดขึ้นที่ไม่อาจหาข้อยุติได้ เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการ วิเคราะห์หลักสูตร จำนวน 8 คน เพื่อขอคำแนะนำตลอดจนขอเสนอแนะเพื่อหาข้อยุติ คุณสมบัติและรายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ที่อยู่ในภาคผนวก ก. หน้า 93

5. สถิติ ใช้สถิติอย่างง่ายในการกระทำข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การเรียงลำดับความถี่ ร้อยละ รฐานนิยมและแผนภูมิแสดงลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ วิเคราะห์ได้

ชั้นที่ 3

สรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่ปรากฏในแหล่ง
ข้อมูลที่เป็นเนื้อหาหลักสูตร ว่ามีเนื้อหาปรากฏลักษณะความเป็นพลเมืองดีประเภทใด
มีจำนวนมากน้อยเพียงใด และเป็นลักษณะพฤติกรรมที่พลเมืองดีพึงแสดงออกต่อตนเอง
ต่อผู้อื่นหรือต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไร เสนอเป็นตารางและแผนภูมิ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย